EVALUERING AF REGION MIDTJYLLANDS LANDSBYPRIS

Udarbejdet af Pluss Leadership og Region Midtjylland

Maj 2022

Foto: Lukas Wassberg, Feldballe

Resumé

Samlet vurdering

- Set-up for Landsbyprisen fungerer rigtig godt
- Kendskabet er højt – blandt de der arbejder med udvikling i landdistrikter
- Kriterierne er gode – men lidt rigelige
- Vurderingsprocessen er rigtig god
- Kampen om prisen ansporer ikke i sig selv til udvikling. Men alle deltagere oplever værdi ved at samles om at fortælle den positive historie
- Prisen skubber i særdeleshed til udvikling hos vinderne – men der ses også ny dynamik hos øvrige deltagere
- Prisen balancerer på kanten af for få ansøgere/deltagere

Anbefalinger

1. Der er behov for at nå bredere ud til målgruppen, så det samlede ansøgerfelt udvides
2. Skru op for det overordnede formål og ned for de specifikke kriterier
3. Tilføj større fokus på det fremadrettede i landsbyerne, så ansøgningerne ikke kun beskriver det allerede opnåede
4. Åben op for ansøgninger i andre formater, der tiltaler andre typer af ansøgere
5. Brug vinderne som et større aktiv

Indledning

Foto: Lukas Wassberg, Feldballe

Efter 13 år med Landsbyprisen ønsker Region Midtjyllands politikere at få belyst, hvilken betydning regionens landsbypris har haft for såvel deltagere som vindere.

Evalueringen er gennemført i et tæt samarbejde mellem Region Midtjylland og Pluss Leadership A/S.

I det følgende præsenteres

- Introduktion til Landsbyprisen
- Evalueringens design
- Resultater af evalueringen
- Cases
- Vurdering og anbefalinger

Introduktion til Landsbyprisen

Foto: Vagn Bro, Stauning

Om Landsbyprisen

Region Midtjylland har siden 2009 uddelt Landsbyprisen til en landsby eller gruppe af landsbyer, der viser nye veje til fornyelse og udvikling i landdistrikterne.

Prisen blev oprindeligt indstiftet med det formål at skabe synlighed og sætte fokus på Region Midtjyllands landdistrikter som attraktive steder for såvel bosætning som erhverv.

Prisen tænkes nu mere som en driver i en mere overordnet strategisk sammenhæng, hvor regionens målsætning "En attraktiv og bæredygtig region. For alle" understøttes indirekte.

Formålet har ikke ændret sig, men kriterierne er løbende justeret for at afspejle nye strategiske prioriteringer.

Med prisen følger i alt 150.000 kr., som den vindende landsby kan bruge til udviklingsprojekter mv.

Foto: Region Midtjylland, Skals

Vindere og antal deltagere år for år

År	Vinder	Antal	År	Vinder	Antal
2009	Idom-Råsted	-	2016	Feldballe	11
2010	Spjald	5	2017	Nørre Nissum	12
2011	Endelave by	11	2018	Sall	5
2012	Rødding	10	2019	Idom-Råsted (hovedpris) Fjordklyngen (særpris) Knebel (særpris)	8
2013	Nørager	10	2020	Stauning	13
2014	Ølstrup	9	2021	Skals	6
2015	Glyngøre	9	2022	Faster Sogn	4

Vindere af Landsbyprisen 2009 - 2021

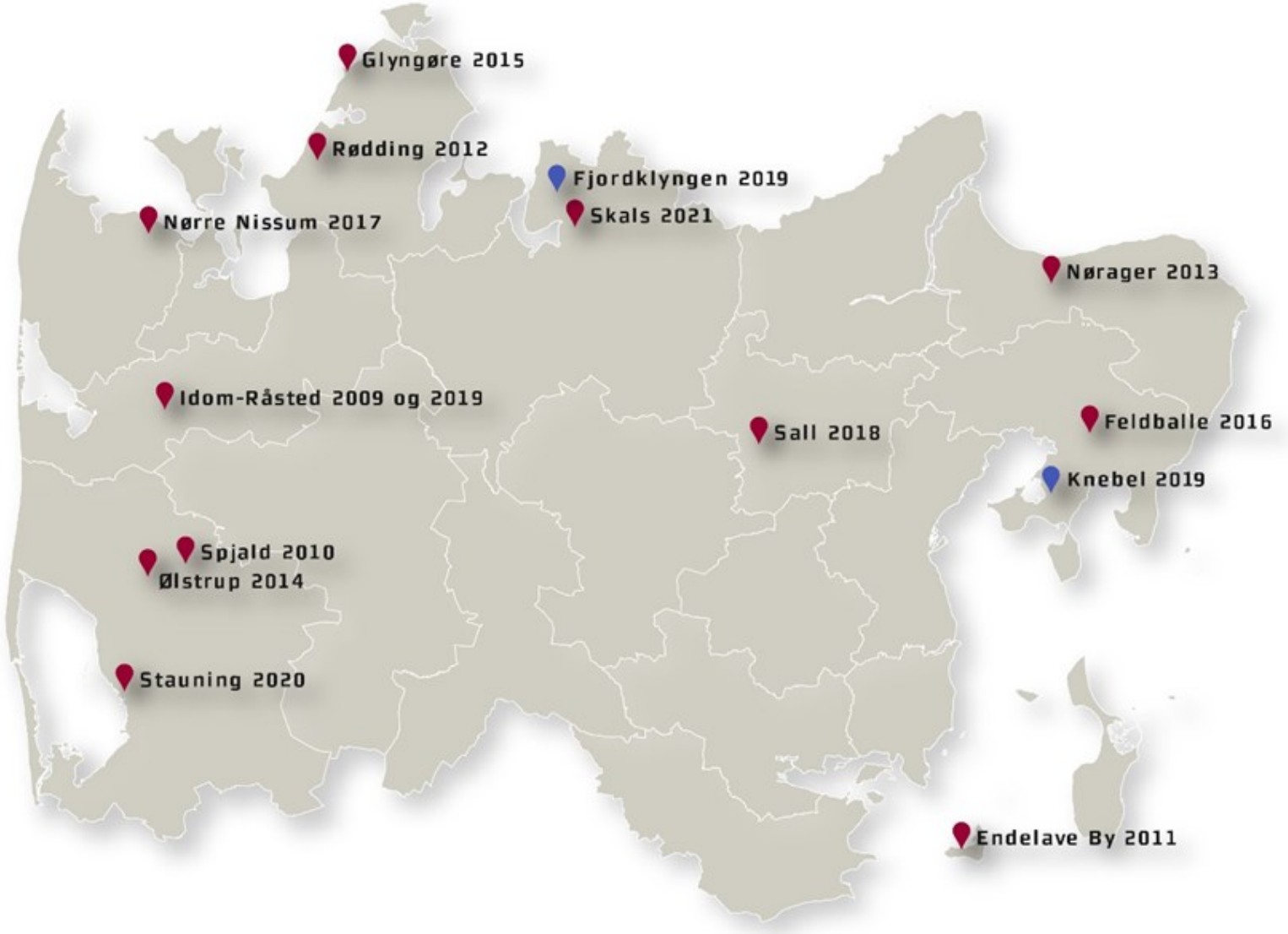

Bemærk:

- Røde prikker angiver vindere af Landsbypris

- Blå prikker angiver vindere af særpriser, der kun er blevet blev uddelt i 2019 pga. en usædvanlig tæt konkurrence blandt finalisterne

Set-up for Landsbyprisen

Region Midtjylland udsender en indkaldelse af forslag til de lokale aktionsgrupper (LAG) og kommuner.

Det er ikke alle kommuner, der har en LAG, hvorfor det varierer, hvorvidt det er LAG eller kommune, der indstiller landsbyen til Landsbyprisen.

Der kan højst indstilles en kandidat fra hver kommune det samme år.

Ansøgningerne vurderes af et fagligt panel på baggrund af et sæt af kriterier, der er fastlagt af Region Midtjylland.

Foto: Fjordklyngens billedarkiv

Kriterier til vurdering af ansøgningerne

Ansøgningerne vurderes med afsæt i 7 kriterier:

1. Landsbyens arbejde med et attraktivt og gennemtænkt fysisk miljø
2. Landsbyens arbejde med lokalområdets stedbundne ressourcer og potentialer
3. Landsbyens vision for bæredygtig udvikling
4. Landsbyens fokus på udsyn, samarbejde og opbygning af viden og kapacitet
5. Landsbyens arbejde med trivsel, sundhed, frivillighed og sociale fælleskaber
6. Landsbyens arbejde med klima, biodiversitet og ressourcer
7. Landsbyens overordnede udvikling

Det faglige panel

Ansøgninger til Landsbyprisen vurderes af et fagligt panel med afsæt i de beskrevne kriterier.

Op til fem af de bedste ansøgninger inviteres til at deltage i en finalerunde med pitch og dialog med det faglige panel.

Det faglige panel skal ikke betragtes som et dommerpanel, men nærmere som en kompetent dialogpartner for både administration og politikere i Region Midtjylland.

Der er i sammensætningen af panelet lagt vægt på inddragelse af stærke faglige kompetencer inden for landdistriktsområdet samt medlemmer, der er bosat uden for Region Midtjylland for at sikre neutralitet i vurderingen af kandidaterne.

Sammensætning af det faglige panel i 2022
1 repræsentant fra universiteter med forskningsfaglig viden
2 repræsentanter for kommunale praktikere med stor viden om lokaludvikling
1 repræsentant fra landdistriktsteamet i Region Midtjylland (som formand)
1. repræsentant med viden om biodiversitet, natur m.m.
1. repræsentant med viden om samfundsmæssige forhold og helhedsorienteret udvikling

Evalueringens design

Foto: Vagn Bro, Stauning

Evalueringsdesign

Evalueringen har været gennemført i to spor:

1. Interviews med tidligere vindere samt repræsentanter fra kommuner og LAG'er
2. Et spørgeskema udsendt til repræsentanter fra landsbyer, kommuner, LAG'er og politikere

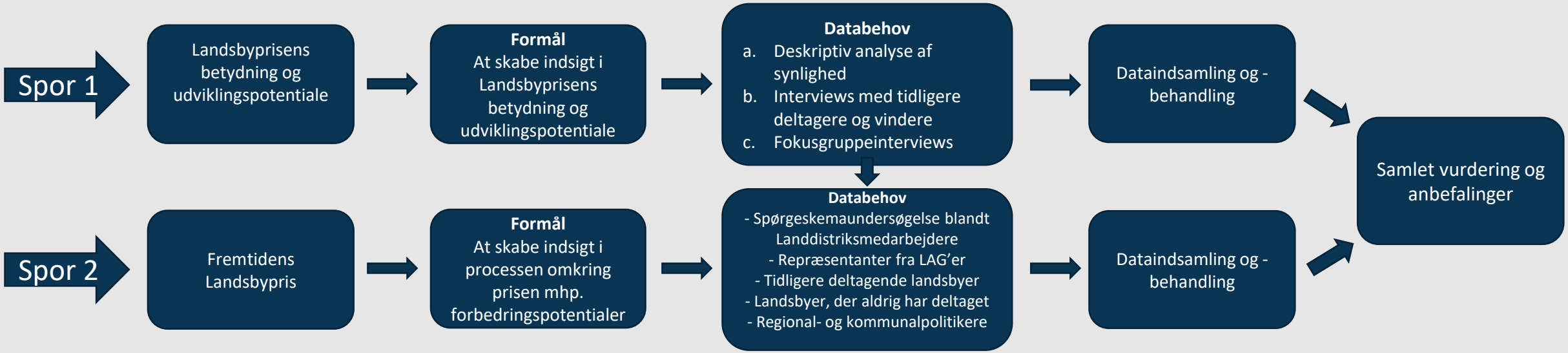

Spor 1: individuelle interviews og fokusgruppeinterviews

Spor 1 bestod af tre elementer:

- 12 interviews med landsbyer
- 1 fokusgruppeinterview med ”det

faglige panel”

- 3 fokusgruppeinterviews med

LAG + Kommuner

Interviewene skulle belyse set-up, ansøgningsproces, vurdering af ansøgninger, effekt af deltagelse og af at vinde prisen.

Foto: Vagn Bro, Stauning

Spor 2: Spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaet blev udsendt til 293 repræsentanter for landsbyer, kommunale landdistrikts-medarbejdere, LAG medarbejdere og lokale og regionale politikere.

102 besvarede spørgeskemaet, hvoraf 81 svarede på alle spørgsmål, mens 21 gik i stå undervejs.

Det giver en svarprocent på ca. 30, hvilket er forventeligt og tilstrækkeligt til at svarene er værd at studere.

Foto: Vagn Bro, Stauning

Cases
- eksempler på Landsbyprisens betydning

Foto: Lukas Wassberg, Feldballe

Glyngøre – vinder 2015

- Udnytter den naturskønne beliggenhed til mange aktiviteter
- Glyngøre måtte skride til handling, da flere produktionsvirksomheder lukkede, og byen som resultatet heraf mistede en del lokale arbejdspladser
- Glyngøre har efterfølgende satset på at udnytte sin naturskønne beliggenhed, særligt gennem et stort projekt, der er ved at anlægge en stor vandpark til glæde for indbyggere og turister
- Efter modtagelsen af Landsbyprisen kom der intet mindre end 46 forslag til, hvad præmien på de 150.000 kr. skulle bruges til, hvilket vidner om det store engagement.

Foto: Kirsten Jørgensen, Glyngøre

Feldballe – Vinder 2016

- Stor sammenhængskraft og langvarig udvikling med stærkt drive fra økolandsbyen Friland
- Indbyggerne i Feldballe har siden 1980'erne taget initiativ til udvikling. Konkret ved oprettelse af idrætshal i 2000, overtagelse og omdannelse af folkeskolen til en friskole i 2007, overtagelse af idrætshallen kort efter og omdannelse af udearealer fra græsområde til sportsplads med skaterbane, beachvolley og samlingssted for de to landsbydele Feldballe og økolandsbyen Friland
- Samlingsstedet har udvisket linjerne mellem de to landsbydele og landsbyen fremstår i dag mere som en samlet enhed

Foto: Elka van Bragt, Feldballe

Nørre Nissum – vinder 2017

- Nørre Nissum er kendt som skolernes landsby
- Lærerseminarium, HF-uddannelse, tre efterskoler med forskellige profiler og en seniorhøjskole har medvirket hertil
- Borgerforeningen igangsætter mange aktiviteter, der drives af lokale ildsjæle
- Der er arbejdet langsigtet og målrettet med byfornyelse
- Et nyt ambitiøst musik- og kulturhus er under opførelse

Foto: Region Midtjylland, Nørre Nissum

Fjordklyngen – vinder af særpris 2019

- En klynge med seks landsbyer, der supplerer hinanden godt
- Fjordklyngen har bevæget sig fra at være en samling af seks "fremmede" landsbyer til nu at fremstå som en samlet enhed
- I Fjordklyngen er der dog også fokus på, at landsbyerne skal kunne hver sin ting og bevare sine særpræg. Derfor koordinerer de på tværs, således at ikke to landsbyer har samme arrangementer – men i stedet inviteres hele Fjordklyngen med til de enkelte landsbyers arrangementer
- Særprisen gav anledning til en endnu større stolthed over at være Fjordklyngebeboer, der er blevet et mere anvendt begreb siden 2019

Foto: Fjordklyngens billedarkiv

Stauning – vinder 2020

- Det unikke ved Stauning er deres særlige fokus på værdien af at samarbejde på tværs af generationer, hvor der både er de inkarnede Stauning-indbyggere og de unge tilflyttere

- Da købmandsbutikken var lukningstruet, skred indbyggerne til handling. De fik hurtigt iværksat en handleplan for, hvordan købmanden fremadrettet skulle fungere – og da denne var på plads, inviteredes hele landsbyen til arbejdsdag. Stort set alle mødte op og bidrog med det, de kunne, hvilket bevidner det stærke sammenhold

- Prisen har givet anledning til en endnu større lokal stolthed og ikke mindst drivkraft til fortsat at gøre landsbyen endnu mere attraktiv

Foto: Vagn Bro, Stauning

Resultater af evalueringen

Foto: Fjordklyngens billedarkiv

Struktur for præsentation af resultater

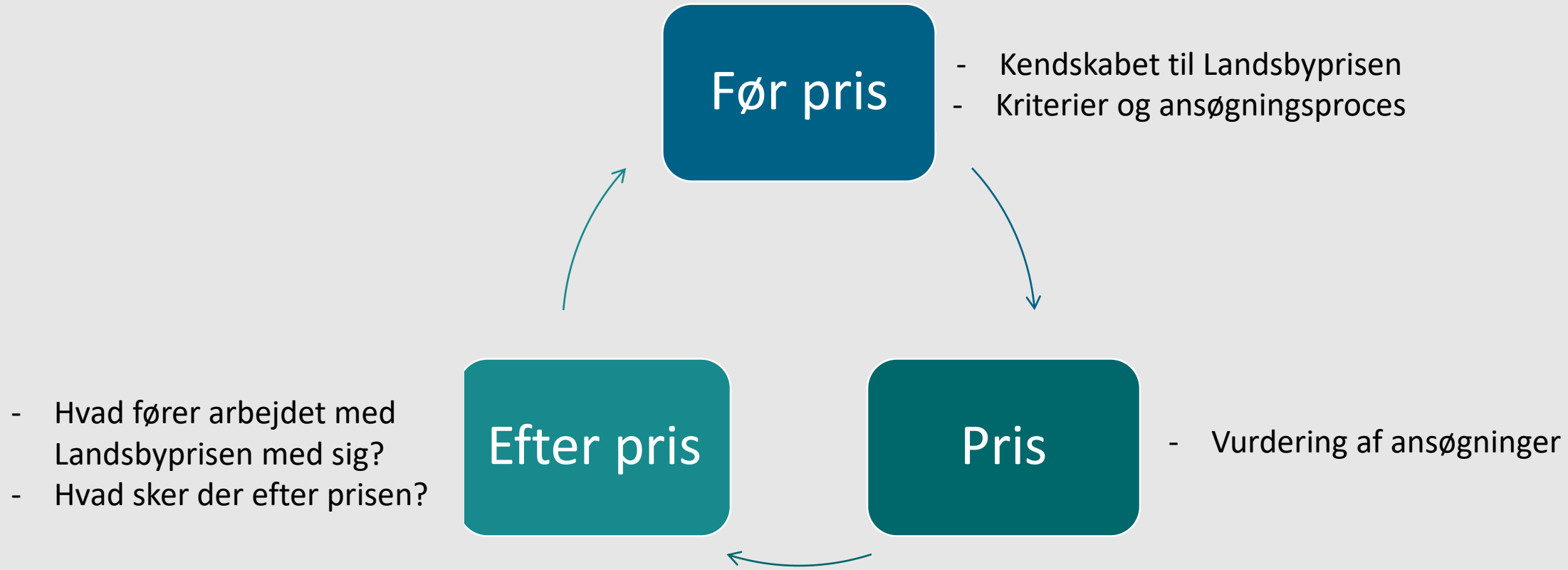

Kendskabet til Landsbyprisen

Har du hørt om Region Midtjyllands Landsbypris?

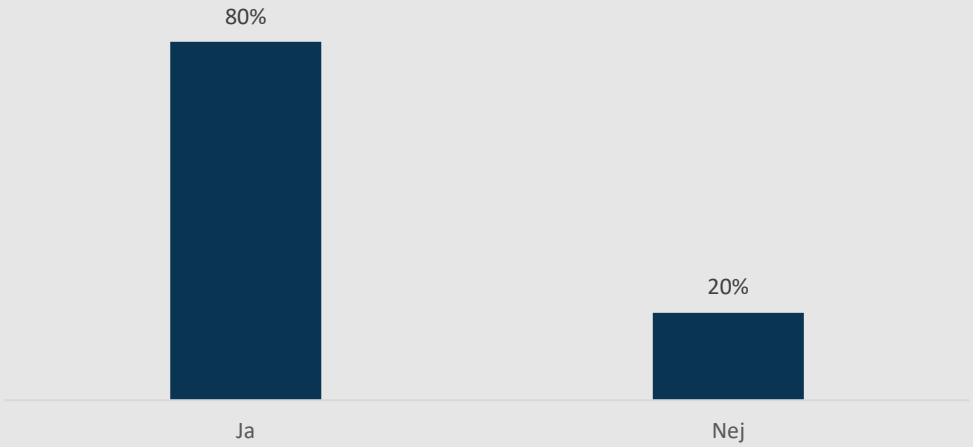

Synlighed og kendskab kan altid blive bedre. Men alle væsentlige aktører synes at kende prisen. Prisen er meget afhængig af kommuners og LAG'er aktive medvirken, og interviewene har vist, hvor meget kommuners og LAG'ers engagement og rolle varierer. Informationsmøderne synes ikke at anspore tilstrækkeligt mange til at søge.

I hvilken egenskab har du primært hørt om Region Midtjyllands Landsbypris?

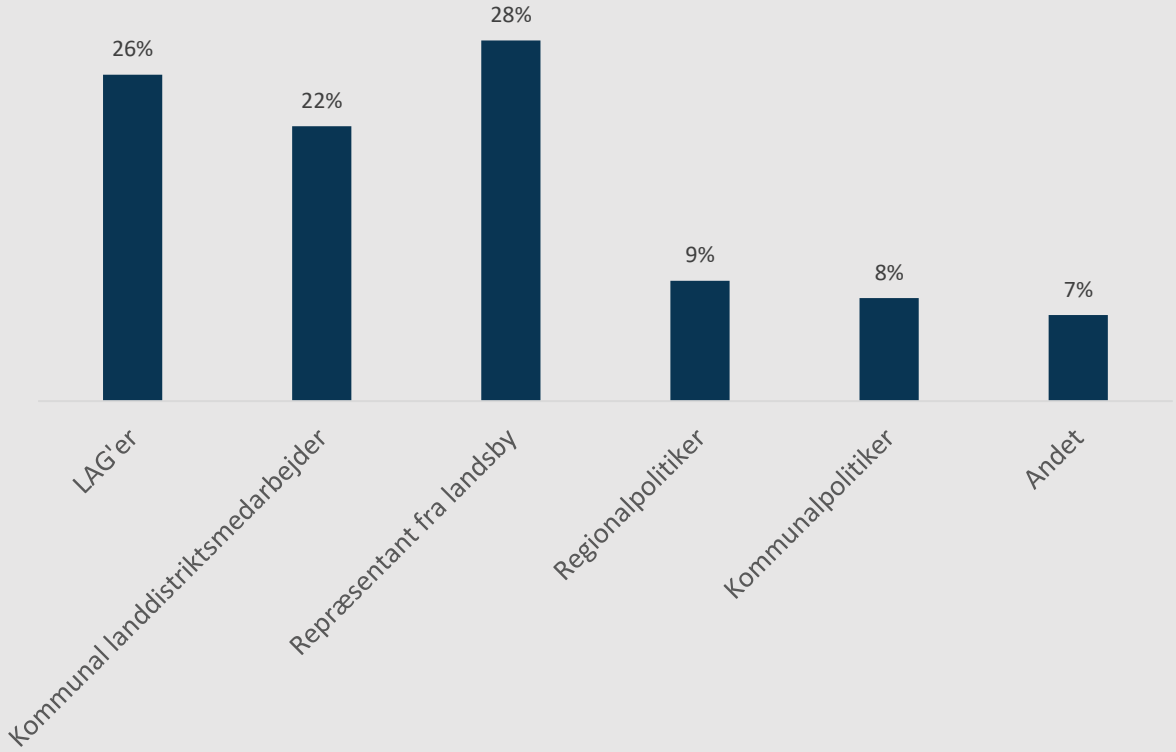

Kriterier og ansøgningsproces

Mange opfatter kriterierne som lidt mange og lidt vanskelige at omsætte til egen kontekst.

Det er en udbredt opfattelse, at man skal score højt på dem alle, og ikke at man bliver vurderet på en samlet score.

Nogle mener, at formatet favoriserer de, der er gode til at skrive.

Indførelsen af møder og pitch for det faglige panel giver en god mulighed for, at de fem finalister kan supplere den skriftlige ansøgning.

Foto: Lukas Wassberg, Feldballe

Næsten alle vindere var blevet ”prikket på skulderen” af nogen med kendskab til prisen, der opfordrede dem til at søge.

Processen opleves af mange som krævende.

Variation i hvor meget støtte ansøgere får i form af sparring og hjælp på vejen.

Kriterier og ansøgningsproces

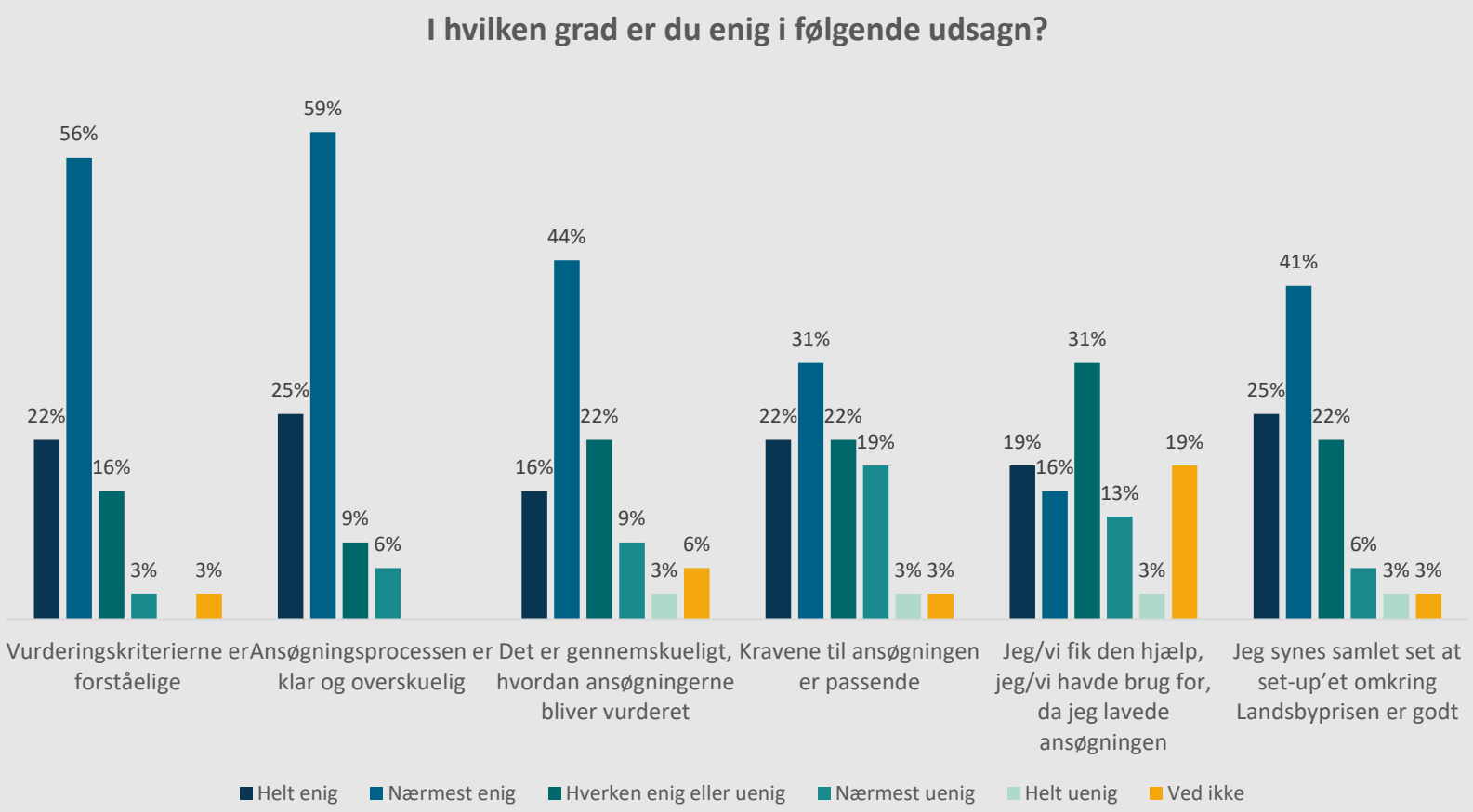

Der er samlet set stor tilfredshed med ansøgningsprocessen.

Den største kritik knytter sig til, om kravene til ansøgningen er passende. Der er i forlængelse heraf en del, der ikke synes at have fået den hjælp til ansøgningen, de kunne have ønsket sig.

Interviewene har synliggjort, hvor forskelligt landsbyerne kan være stillet på tværs af kommuner.

Vurdering af ansøgninger

Set-up med videopræsentation for de fem finalister medfører stor tilfredshed. Det betyder, at alle indstillede landsbyer får et udbytte. Tilsvarende opleves mødet mellem indstillede landsbyer og det faglige panel også som meget kvalificerende og givende for landsbyerne.

Det faglige panel opfattes som meget kvalificeret, og dets vurderinger har følgelig stor legitimitet. Panelet er selv forbeholdent for i højere grad at give sparring, da medlemmerne ikke ønsker at være overdommere. De ser landsbyerne som eksperterne.

Det har været drøftet, om der skulle være 2. og 3. pladser. Der er dog ikke umiddelbart opbakning hertil, hvorimod idéen om at anvende særpriser til at give udmærkelser på enkelte parametre møder større opbakning.

Foto: Fjordklyngens billedarkiv

Test af idéer til ansøgnings- og vurderingsprocessen

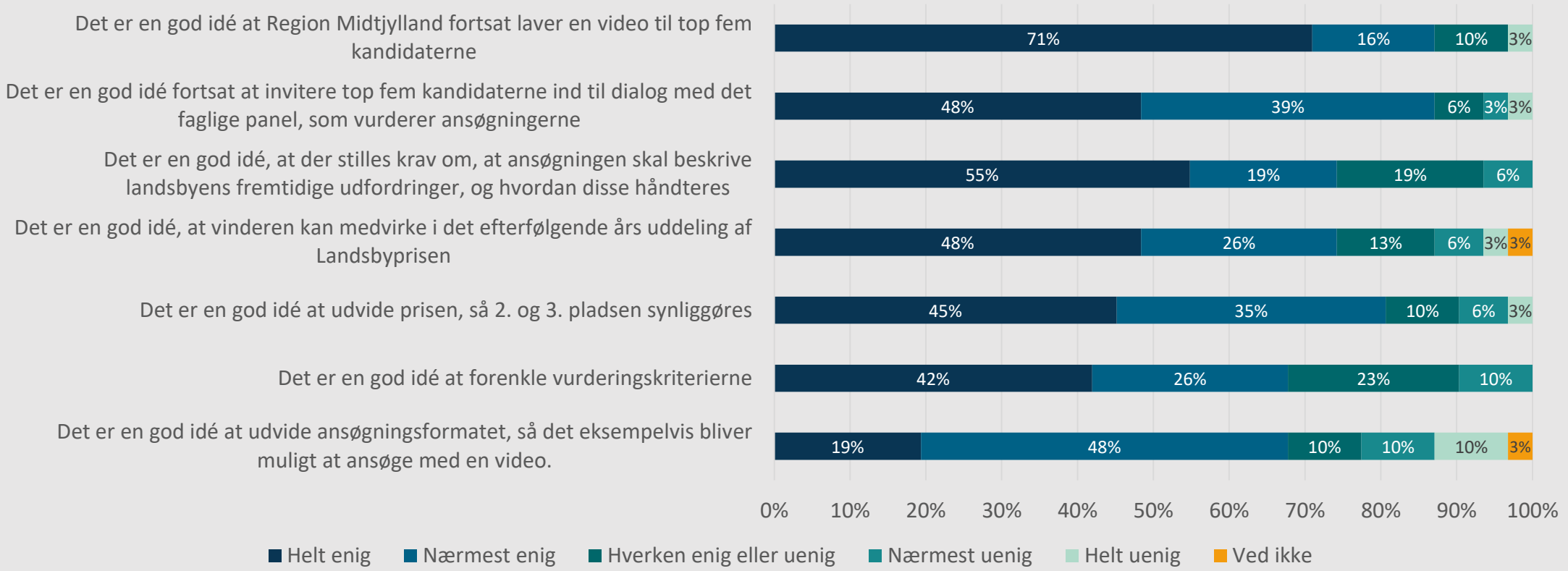

Hvad fører arbejdet med Landsbyprisen med sig?

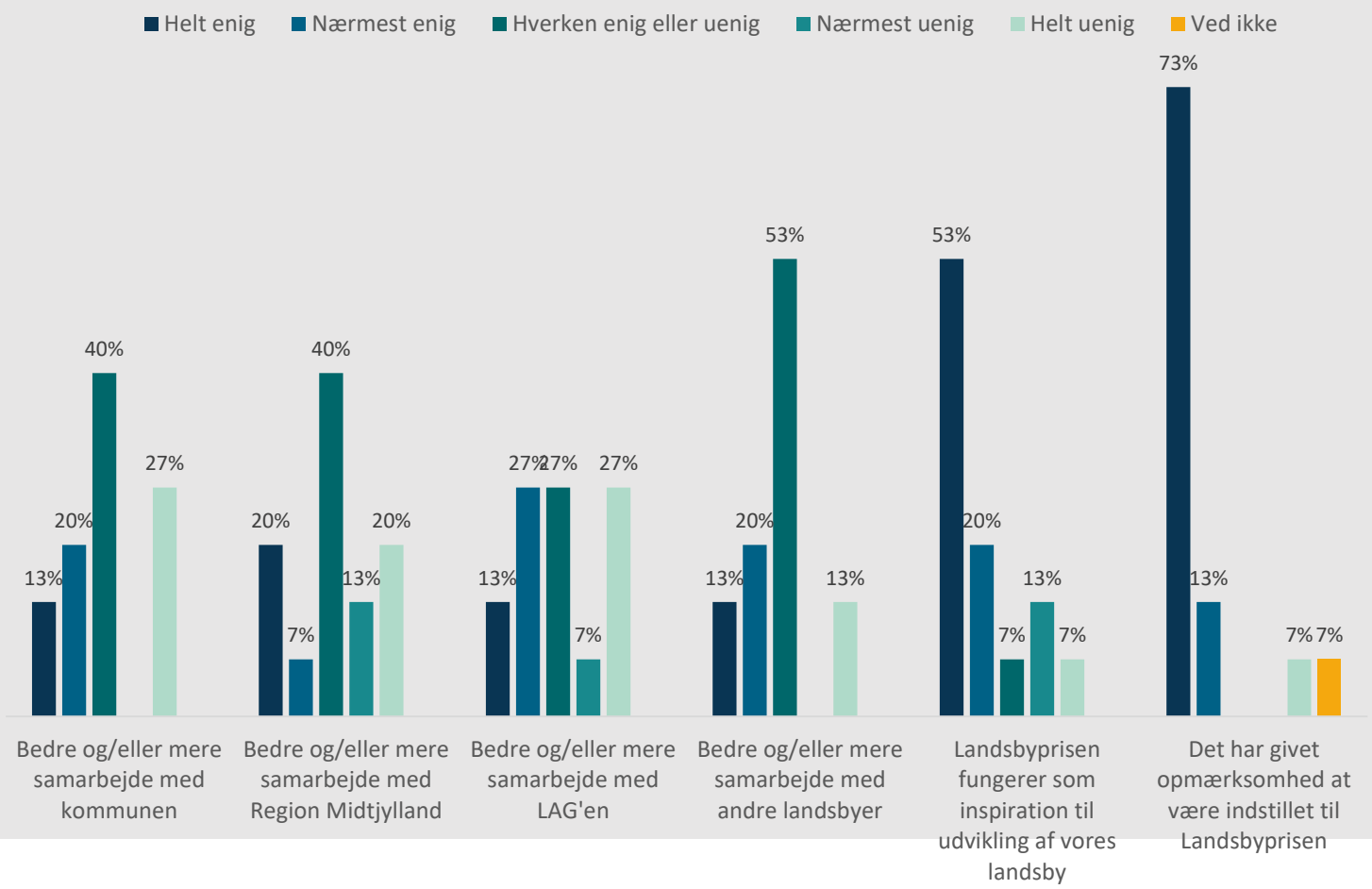

Landsbyprisen skaber først og fremmest opmærksomhed om de indstillede landsbyer og fungerer som inspiration for videre udvikling.

For ca. en tredjedel af landsbyerne skaber den også bedre samarbejdsrelationer – til kommunen, til regionen, til LAG'er eller til andre landsbyer.

Hvad sker der efter prisen?

Prisen har stor effekt for de, der vinder den, da den både medfører en fælles stolthed og samtidig skaber en mobilisering om, hvad pengene fra prisen skal anvendes til at realisere fremover.

Vinderne omtaler inspiration fra andre som vigtig, men afgørende for deres udvikling er, at inspirationen oversættes til de konkrete stedbundne ressourcer i den enkelte landsby for at bære frugt.

70% af de, der besvarede spørgeskemaet, vurderer at prisen inspirerer andre landsbyer til udvikling.

Deltagerne får også værdi ud af at samles om at fortælle den gode historie i ansøgningen – det giver bl.a. nye erkendelser og øger sammenholdet i landsbyen.

”Taberne” fortæller, at de har arbejdet ufortrødent videre med at udvikle deres landsbyer.

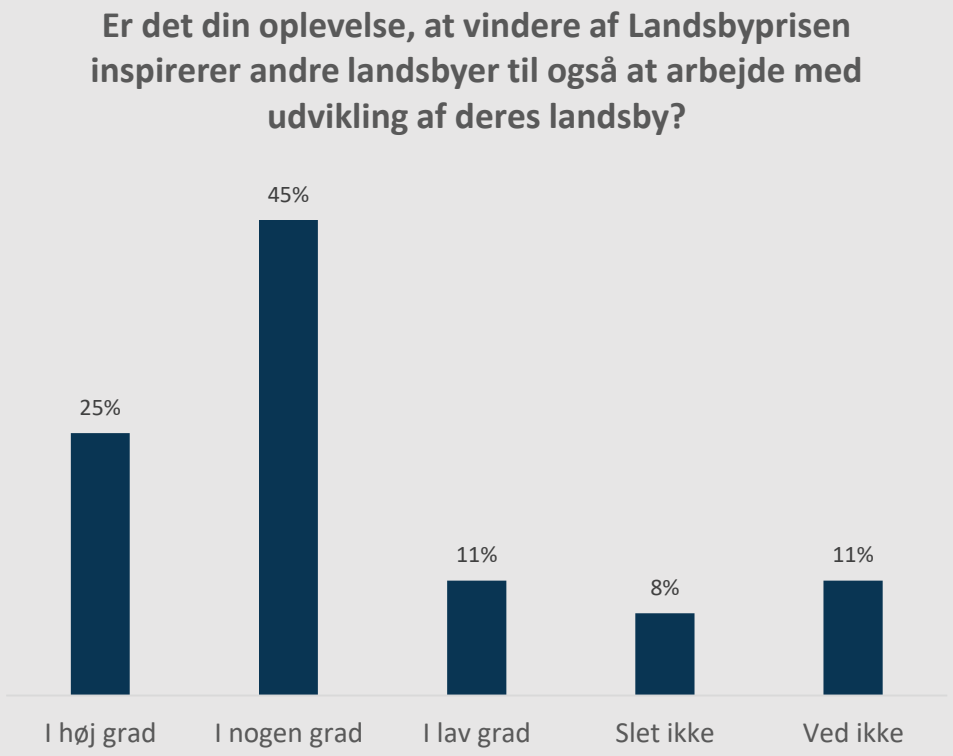

Vurdering og anbefalinger

Foto: Vagn Bro, Stauning

Hvad kan man med en landsbypris?

Landsbyprisen er et stærkt politisk virkemiddel til at skabe opmærksomhed om udviklingen uden for byerne - både blandt politikere, blandt aktører som kommuner og Lokale Aktionsgrupper (LAG'er) samt blandt de mange ildsjæle. Prisen med dens kriterier viser en retning for den ønskede udvikling i landdistrikterne

Det er vigtigt at forstå, at en pris er noget andet end en udviklingspulje. En pris belønner de, der allerede klarer sig godt – for at bruge dem som et forbillede og for at skabe opmærksomhed. Den hjælper ikke de, der har svært ved at komme i gang med udvikling.

Prisen kan anspore til samarbejde mellem landsbyer og mobilisere aktører til at fokusere på udvikling. Og den kan inspirere til udvikling blandt dem, der har kræfterne, men måske mangler idéerne.

I en forskningsartikel af Helle Nørgaard og Anette Aagaard Thuesen fra Journal of Rural studies i 2020: "Rural community development through competitions, prizes, and campaigns: The villagers' perspective" bekræftes flere af de samme pointer, som kommer frem i evalueringen.

Artiklen ser også på landsbyprisen og fremhæver blandt andet, at prisen er et stærkt virkemiddel hvor anerkendelse, stolthed og synlighed er vigtige aspekter, som kan medvirke til at understøtte mobilisering og udvikling.

Overordnet vurdering (1/2)

Evalueringen har afdækket at Landsbyprisen har stor berettigelse.

Det er samtidig vores vurdering, at Region Midtjylland får meget udvikling for relativt få penge (sammenlignet med andre virkemidler).

Måden at arbejde med prisen passer godt til regionens rolle og funktion i forhold til at understøtte samarbejde og inspiration på tværs af andre aktører.

Samlet set fungerer set-up'et omkring prisen rigtig godt – hvilket dog varierer med kommunernes og LAG'ernes engagement og involvering.

Vurderingerne foretages på en rigtig god måde, der anerkendes af alle.

Foto: Vagn Bro, Stauning

Overordnet vurdering (2/2)

Modellen med udvælgelsen af højst en ansøger fra hver kommune kan genovervejes for at sikre det stærkest mulige ansøgerfelt.

Ansøgere/deltagere skal opfordres til at søge. De ansøger ikke af egen drift. Derfor er set-up med en aktiv rolle til kommuner og LAG'er god.

Det kræver relativt mange ressourcer at søge.

Prisen ansporer ikke i sig selv til udvikling – men styrker igangværende dynamik hos både vindere og blandt øvrige deltagere, der oplever positive læringsloops.

Denne virkning understøttes af det store beløb sammenlignet med andre lignende priser.

Prisen bliver en konkurrence for de, der har igangsat en udvikling eller rykket sig ekstraordinært.

Foto: Kirsten Jørgensen, Glyngøre

Mulige udfordringer for Landsbyprisen

Foto: Fjordklyngens billedarkiv

Landsbyprisen er godt kendt i kredsen af eksisterende aktører, der også vurderer set-up m.v. positivt.

Men prisen balancerer i nogle år på kanten af for få ansøgninger

Det kan derfor blive nødvendigt at stimulere flere ansøgninger ”nedefra”, hvilket kan konflikte lidt med det nuværende set-up, der kan opleves lidt top-down-agtigt.

Anbefalinger

1. Der er behov for at **nå bredere ud til målgruppen**, så det samlede ansøgerfeltet udvides. Overvej derfor elementer, der skaber mere dynamik og plads til bottom-up aktivitet.
2. **Skru op for det overordnede formål** og ned for de specifikke kriterier. Det er udvikling og lokalt engagement, der skal frem i lyset, snarere end én helt bestemt form for udvikling.
3. Tilføj **større fokus på det fremadrettede i landsbyerne**, så ansøgningen ikke kun beskriver det allerede opnåede. Ansøgere vil gerne udfordres mere på, hvordan de når ”Next Level” i deres fremtidige udvikling.
4. Åben op for **ansøgninger i andre formater**, der tiltaler andre typer af ansøgere. Fx unge der er langt mere fortrolige med videoformatet end skriftlige formularer.
5. **Brug vinderne som et større aktiv** i forlængelse af prisen. Hvordan brugte de midlerne? Hvad har vist sig levedygtigt? Hvad har været svært? Lav historier om udviklingen efter prisen.